

Outcomes of Using the Community of Philosophical Inquiry Combined with a Discussion Method to Promote Citizenship Awareness of Grade 5 Students

Kanlayanee Tospornsongchai^{1*} and Somphong Chitradub²

¹ Department of Curriculum and Instruction, Faculty of Education, Chulalongkorn University, Thailand

* Corresponding author. E-mail: jane.kanlayanee@gmail.com

ABSTRACT

This research article aimed (1) to compare students' awareness of democratic citizenship before and after learning activities involving a community of philosophical inquiry combined with a discussion method, and (2) to compare the students in the experimental group and the control group's awareness of democracy after such learning activities. The sample of research was purposively selected. The example group utilized consists of 26 students in the experimental group and 26 students in the control group, grade 5 Wat Bang Due School. The tool used to gather data was 1) A plan for learning activities including the community of philosophical inquiry combined with a discussion approach, 2) A plan for regular learning activities, 3) A citizenship awareness test which is a subjective question and set scoring rubric, 4) A citizenship awareness interview form which is an open-ended question, and 5) A citizenship awareness questionnaire which is a closed-ended question and is a 5-level rating scale. The arithmetic mean, Standard deviation, percentage, t-test, and content analysis were used to assess the data. The study's findings revealed that The experimental group students had higher levels of citizenship awareness than the control group students at .05 level of significance when they learnt using the community of philosophical inquiry combined with the discussion approach, At .05 level of significance, students in the experimental group had higher levels of citizenship awareness than students in the control group.

Keywords: The Community of Philosophical Inquiry, Citizenship Awareness, Grade 5 Students

ผลของการใช้แนวคิดชุมชนแห่งการสืบเสาะทางปรัชญาร่วมกับวิธีสอนแบบอภิปราย เพื่อส่งเสริมความตระหนักรู้เรื่องความเป็นพลเมืองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

กัลยาณี ทศพรทรงชัย^{1*} และ สมพงษ์ จิตระดับ²

¹ ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ประเทศไทย

* Corresponding author. E-mail: jane.kanlayanee@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อเปรียบเทียบความตระหนักรู้เรื่องความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักเรียนก่อนและหลังจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยแนวคิดชุมชนแห่งการสืบเสาะทางปรัชญาร่วมกับวิธีสอนแบบอภิปราย และ (2) เพื่อเปรียบเทียบความตระหนักรู้เรื่องความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม หลังจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยแนวคิดชุมชนแห่งการสืบเสาะทางปรัชญาร่วมกับวิธีสอนแบบอภิปราย กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/1 โรงเรียนวัดบางเตือ จำนวน 26 คน (กลุ่มทดลอง) และนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/2 โรงเรียนวัดบางเตือ จำนวน 26 คน (กลุ่มควบคุม) โดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 ห้องไม่แตกต่างกัน มีการละความสามารถกันอยู่แล้ว เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยแนวคิดชุมชนแห่งการสืบเสาะทางปรัชญาร่วมกับวิธีสอนแบบอภิปราย 2) แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปกติ 3) แบบทดสอบวัดความตระหนักรู้เรื่องความเป็นพลเมือง เป็นข้อคำถามแบบอัตนัย และกำหนดเกณฑ์การให้คะแนน 4) แบบสัมภาษณ์ความตระหนักรู้เรื่องความเป็นพลเมือง เป็นข้อคำถามแบบปลายเปิด 5) แบบสอบถามความตระหนักรู้เรื่องความเป็นพลเมือง เป็นข้อคำถามแบบปลายปิด และเป็นมาตราส่วนประมาณค่าระดับคะแนนการปฏิบัติ 5 ระดับ สถิติและเทคนิคที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่ามัธยฐานเลขคณิต ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าร้อยละ การทดสอบค่าที และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการศึกษาพบว่า หลังการเรียนรู้ด้วยแนวคิดชุมชนแห่งการสืบเสาะทางปรัชญาร่วมกับวิธีสอนแบบอภิปรายของนักเรียนกลุ่มทดลอง นักเรียนมีความตระหนักรู้เรื่องความเป็นพลเมืองสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และหลังการจัดกิจกรรมเรียนรู้นักเรียนกลุ่มทดลองมีความตระหนักรู้เรื่องความเป็นพลเมืองสูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: แนวคิดชุมชนแห่งการสืบเสาะทางปรัชญา, ความตระหนักรู้ความเป็นพลเมือง, นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

© 2023 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

การศึกษาถือเป็นเครื่องมือที่จำเป็นและสำคัญในการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นในตัวบุคคลได้ โดยต้องมุ่งพัฒนากระบวนการคิดควบคู่กับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม มุ่งให้ผู้เรียนรู้จักสังคมของตนเอง การอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม การใช้เหตุผล เคารพความเสมอภาคของผู้อื่น มีความรับผิดชอบต่องานของตนเองและสังคม ตลอดจนมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ แต่ระบบการศึกษาและสภาพสังคมไทยในปัจจุบันยังไม่สนับสนุนให้เด็กแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ ครูไทยเกือบ 100% ยังถ่ายทอดความรู้แบบสอนวิชา ส่งผลให้เด็กขาดภาวะผู้นำ ไม่มีความคิดเป็นของตนเอง (สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน, 2563) เนื่องจากปิดกั้นช่องทางการแสดงออกทางความคิด ถูกห้ามตั้งคำถาม อยู่เฉยๆ คำตอบของครูเป็นคำตอบที่ถูกต้องที่สุด รวมทั้งตัวครูและผู้ใหญ่เองที่ไม่ยอมรับความคิดเห็นและคำตอบที่แตกต่างออกไป เมื่อเด็กเติบโตขึ้นมาจึงไม่มีพลังในการคิด ขาดความตระหนักในความเป็นพลเมืองที่แท้จริง ไม่คำนึงถึงสิทธิ หน้าที่ในการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม สาเหตุหนึ่งมาจากนักเรียนส่วนใหญ่ยังไม่ได้รับการปลูกฝังความเป็นพลเมืองเท่าที่ควร เนื่องจากประสบการณ์การสอน และการทำวิจัยในชั้นเรียนของผู้วิจัย พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ (ร้อยละ 69.49) ขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับสิทธิ เสรีภาพ หน้าที่ และความรับผิดชอบ ซึ่งมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 63.14

จากคะแนนเต็ม 100.00 อาจเนื่องมาจากปัจจัยทางครอบครัวที่ขาดการอบรมสั่งสอน ขาดการเอาใจใส่ ครอบครัวแตกแยก หรือการเลี้ยงดูลูกหลานโดยให้เทคโนโลยีเป็นผู้ดูแลเด็กแทน ทำให้เด็กไม่สามารถเข้าใจวิถีการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่น อีกทั้งยังขาดแบบอย่างที่ดี รวมทั้งไม่ได้รับการปลูกฝังเกี่ยวกับสิทธิหน้าที่ ความรับผิดชอบ คุณธรรม จริยธรรม ไม่เคยได้เรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติ (สถาบันนโยบายการศึกษา, 2551) รวมทั้งจังหวัดปทุมธานีก็มีลักษณะสภาพสังคมเป็นแบบสังคม กึ่งเมืองและกึ่งชนบท ที่มีลักษณะพิเศษเป็น 3 เขต ประกอบไปด้วย ลักษณะความเป็นเขตเมือง เขตพื้นที่เกษตรกรรม และ เขตอุตสาหกรรมที่มักเป็นประชากรแฝงเข้ามาทำงานจำนวนมากจึงไม่ค่อยสนใจต่อการเมืองภาคพลเมือง นอกจากนี้ยังมี ปัญหาการเมืองท้องถิ่นมีการแข่งขันกันสูงนำไปสู่ปัญหาของการซื้อเสียง (ดรณศักดิ์ ตติยะลาภะ และคณะ, 2560) สิ่งเหล่านี้ ส่งผลให้ในปัจจุบันนี้ นักเรียนในจังหวัดปทุมธานีไม่ได้พัฒนาทักษะการคิดและไม่มีจิตสำนึกของความเป็นพลเมืองเท่าที่ควร และอาจส่งผลกระทบต่ออนาคตของประเทศชาติ ซึ่งในการเสริมสร้างความตระหนักรู้เรื่องความเป็นพลเมืองในระบอบ ประชาธิปไตย ควรมีการจัดการเรียนรู้ในลักษณะการอภิปรายอย่างอิสระ และฝึกให้นักเรียนได้คิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล

แมทธิว ลิปแมน (Matthew Lipman) ศาสตราจารย์ด้านปรัชญาที่มหาวิทยาลัยโคลัมเบีย สหรัฐอเมริกา ได้ริเริ่ม แนวคิดชุมชนแห่งการสืบเสาะทางปรัชญา (Community of Philosophical Inquiry: CPI) ซึ่งมุ่งพัฒนาการคิดใน 3 ด้าน ของเด็ก ได้แก่ การคิดวิพากษ์ (critical thinking) การคิดห่วงใย (caring thinking) และการคิดสร้างสรรค์ (creative thinking) โดยอาศัยการทำงานร่วมกันคล้ายชุมชน ซึ่งเป็นธรรมชาติที่ปรากฏอยู่ในสังคม เนื่องจากทุกคนต้องอยู่ในสังคม มี ข้อตกลงร่วมกันในสังคม โดยกระตุ้นให้เด็กเกิดความสนใจในเรื่องที่เกี่ยวกับความเป็นจริงหรือธรรมชาติที่เกิดขึ้นลิปแมน (Lipman, 2003) กล่าวถึงวิธีการสอนที่สำคัญคือ ต้องเปลี่ยนแปลงห้องเรียนแบบปกติให้กลายเป็นชุมชนแห่งการสืบเสาะ คือ การเรียนรู้อย่างมีเป้าหมายร่วมกัน สามารถคิดและถามคำถามได้อย่างอิสระ เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้วิธีการคิดด้วยตนเอง การคิดร่วมกัน ภายใต้การใช้เหตุผล ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น สอนให้เด็กรู้จักการคิดอย่างสร้างสรรค์ คิดแก้ปัญหาได้ หลากหลายวิธี โดยครูมีหน้าที่รับฟังความคิดเห็นของนักเรียน ควบคุมขอบเขตการเรียนรู้ของนักเรียนให้อยู่ในประเด็นนั้นๆ ไม่ปลูกฝังความเชื่อหรือความคิดให้แก่เด็ก เห็นคุณค่าและความสำคัญของการคิดหรือการถามคำถามของเด็ก (สิริเพ็ญ พิริย จิตรกรกิจ, 2562) ในขณะเดียวกัน จำเป็นต้องให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ต้องสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง ซึ่งวิธีสอนแบบอภิปรายก็เป็นวิธีสอนหนึ่งที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่ง กันและกัน เพื่อร่วมกันหาทางแก้ปัญหาหรือประเด็นที่กำหนด ผ่านขั้นตอนทั้ง 5 ขั้นตอน อันได้แก่ ขั้นตอนการอภิปราย ขั้นดำเนินการอภิปราย ขั้นสรุปผลของกลุ่ม ขั้นสรุปบทเรียน และขั้นประเมินผล ภายในกระบวนการของวิธีสอนแบบ อภิปรายยังช่วยพัฒนากระบวนการคิดของผู้เรียน ให้เด็กได้คิดเป็น พูดเป็น อีกทั้งยังช่วยส่งเสริมทักษะการทำงานแบบ ประชาธิปไตยอีกด้วย (ทิตนา แชมมณี, 2564) เนื่องจากการเรียนรู้ร่วมกัน สามารถแสดงความคิดเห็นของตนเอง รวมทั้ง ยอมรับและเคารพความคิดของผู้อื่น ครูจึงเป็นปัจจัยที่สำคัญในการปรับเปลี่ยนและสร้างบรรยากาศให้เอื้อต่อการพัฒนา กระบวนการคิดของผู้เรียน เมื่อความคิดมีการเปลี่ยนแปลง ย่อมส่งผลต่อพฤติกรรมที่เปลี่ยนไปเช่นกัน

การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องและศึกษาปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญในการส่งเสริมความตระหนักรู้ใน เรื่องความเป็นพลเมืองของนักเรียนในระดับประถมศึกษาผ่านการสอนด้วยวิธีสอนแบบอภิปราย เป็นวิธีสอนที่เปิดโอกาสให้ ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็น แต่ควรฝึกให้นักเรียนได้คิดภายใต้การใช้เหตุผล ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น และการแก้ปัญหา จากหลากหลายวิธี โดยอาศัยพื้นฐานแนวคิดชุมชนแห่งการสืบเสาะทางปรัชญาร่วมด้วย ซึ่งจะเป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียน ได้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ ได้ใช้ทักษะการคิดอย่างมีเหตุผล คิดอย่างละเอียด คิดอย่างสร้างสรรค์ ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ กับผู้อื่น ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น ภายใต้ธรรมชาติและความแตกต่างของมนุษย์ โดยทำการศึกษาเกี่ยวกับนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 5 เนื่องจากตามทฤษฎีพัฒนาการเชาว์ปัญญาของเพียเจต์ (Piaget, 1995 อ้างถึงใน ทิตนา แชมมณี, 2564) นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เป็นช่วงวัยที่สามารถเข้าใจแนวความคิดเรื่องการสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบ ประชาธิปไตย ซึ่งเป็นการคิดแบบนามธรรม สามารถทำความเข้าใจและติดตามข่าวสารเกี่ยวกับประเด็นที่เกี่ยวข้องได้ คิดหา เหตุผลนอกเหนือไปจากข้อมูลที่มีอยู่ รู้จักแก้ปัญหา และเป็นวัยที่ควรได้รับประสบการณ์ตรงในการเข้าร่วมกิจกรรม ภาคปฏิบัติในรูปแบบที่หลากหลาย เพื่อเสริมสร้างสำนึกความเป็นพลเมืองอันจะเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาประเทศใน อนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบความตระหนักรู้เรื่องความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักเรียนก่อนและหลังจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยแนวคิดชุมชนแห่งการสืบเสาะทางปรัชญาร่วมกับวิธีสอนแบบอภิปราย
2. เพื่อเปรียบเทียบความตระหนักรู้เรื่องความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม หลังจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยแนวคิดชุมชนแห่งการสืบเสาะทางปรัชญาร่วมกับวิธีสอนแบบอภิปราย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลอง (Quasi – Experimental Research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/1 โรงเรียนวัดบางเตือ จำนวน 26 คน (กลุ่มทดลอง) และนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/2 โรงเรียนวัดบางเตือ จำนวน 26 คน (กลุ่มควบคุม) โดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 หอ้งไม่แตกต่างกัน มีการละความสามารถกันอยู่แล้ว

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยแนวคิดชุมชนแห่งการสืบเสาะทางปรัชญาร่วมกับวิธีสอนแบบอภิปราย จำนวน 16 แผนกิจกรรม ซึ่งแต่ละแผนกิจกรรมจะประกอบด้วยกระบวนการ 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 สร้างสถานการณ์ชุมชน (Create community situation : C) ขั้นที่ 2 ชุมชนสืบเสาะ (Inquire by community : I) ขั้นที่ 3 ชุมชนขยายตัว (Expansion community : E) ขั้นที่ 4 สรุปแนวคิด (Concept summary : C) และขั้นที่ 5 ชุมชนสู่ตนเอง (Community to yourself : C) และได้ดำเนินการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยพิจารณาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Congruence หรือ IOC)

ตารางที่ 1 ผลการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยแนวคิดชุมชนแห่งการสืบเสาะทางปรัชญาร่วมกับวิธีสอนแบบอภิปราย

กิจกรรมการเรียนรู้ครั้งที่	ชื่อกิจกรรม	จำนวนชั่วโมง	ความสอดคล้องกับความเป็นพลเมือง
1	ไวรัสหรือมนุษย์ที่ร้ายกว่ากัน	1	ประเด็นปัญหาในสังคมปัจจุบัน
2	ใส่อะไรไปเรียนดีหนอ	1	ประเด็นปัญหาในสังคมปัจจุบัน
3	กล้าคิด กล้าพูด	1	ด้านอิสรภาพและพึ่งตนเองได้
4	สิทธิ หน้าที่ เสรีภาพ	1	ด้านอิสรภาพและพึ่งตนเองได้
5	นิทานสามสัมพันธ	1	ด้านเคารพสิทธิผู้อื่น
6	รู้ตัวหรือไม่	1	ด้านเคารพสิทธิผู้อื่น
7	ตุ๊กตา 2 ตัว	1	ด้านเคารพความแตกต่าง
8	มุมมองที่ต่างไป	1	ด้านเคารพความแตกต่าง
9	เด็กบนรางรถไฟ	1	ด้านเคารพหลักความเสมอภาค
10	อาชีพใดก็มีค่า	1	ด้านเคารพหลักความเสมอภาค
11	กติการ่วมกัน	1	ด้านเคารพกติกาและกฎหมาย
12	ไม่ทำตาม	1	ด้านเคารพกติกาและกฎหมาย
13	เริ่มต้นที่เรา	1	ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม
14	เพื่อสังคมที่น่าอยู่	1	ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม
15	ทำแบบนี้ได้ไหม	1	สรุปแนวคิดความเป็นพลเมือง
16	ฝุ่น PM2.5	1	สรุปแนวคิดความเป็นพลเมือง

2.2 แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปกติ จำนวน 16 แผนกิจกรรม ซึ่งแต่ละแผนกิจกรรมจะประกอบไปด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 เตรียมการอภิปราย ขั้นที่ 2 ดำเนินการอภิปราย ขั้นที่ 3 สรุปผลของกลุ่ม ขั้นที่ 4 สรุปบทเรียน และขั้นที่ 5 ประเมินผล และได้ดำเนินการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยพิจารณาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Congruence หรือ IOC)

ตารางที่ 2 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปกติ

กิจกรรมการเรียนรู้ครั้งที่	ชื่อกิจกรรม	จำนวนชั่วโมง	ความสอดคล้องกับความเป็นพลเมือง
1	ไวรัสบุกโลก	1	ประเด็นปัญหาในสังคมปัจจุบัน
2	เคนมผง	1	ประเด็นปัญหาในสังคมปัจจุบัน
3	คุณครูของฉัน	1	ด้านอิสรภาพและพึ่งตนเองได้
4	สิทธิ หน้าที่ เสรีภาพ	1	ด้านอิสรภาพและพึ่งตนเองได้
5	ละเมิดสิทธิกันหรือเปล่า	1	ด้านเคารพสิทธิผู้อื่น
6	เคารพสิทธิกันบ้างนะ	1	ด้านเคารพสิทธิผู้อื่น
7	ฉันชอบนี้ เธอชอบนั้น	1	ด้านเคารพความแตกต่าง
8	แตกต่างอย่างเข้าใจ	1	ด้านเคารพความแตกต่าง
9	ตัดสินใจ	1	ด้านเคารพหลักความเสมอภาค
10	รวบ หรือ จน	1	ด้านเคารพหลักความเสมอภาค
11	ตั้งร่วมกัน ปฏิบัติร่วมกัน	1	ด้านเคารพกติกาและกฎหมาย
12	เคารพกฎหมาย	1	ด้านเคารพกติกาและกฎหมาย
13	ใครสร้างปัญหา	1	ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม
14	ทิ้งขยะให้ถูกที่	1	ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม
15	ฉันไม่พอใจ	1	สรุปแนวคิดความเป็นพลเมือง
16	คำขายทุจริต	1	สรุปแนวคิดความเป็นพลเมือง

2.3 แบบทดสอบวัดความตระหนักรู้เรื่องความเป็นพลเมือง เป็นข้อคำถามแบบอัตนัย (ไม่จำกัดคำตอบ) พร้อมทั้งกำหนดเกณฑ์การให้คะแนน (Scoring Rubric) ในแต่ละข้อ จำนวน 20 ข้อ รวมคะแนน 60 คะแนน ซึ่งได้ดำเนินการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยพิจารณาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Congruence หรือ IOC) และค่าความเที่ยง (Reliability)

2.4 แบบสัมภาษณ์ความตระหนักรู้เรื่องความเป็นพลเมือง เป็นข้อคำถามแบบปลายเปิด จำนวน 10 ข้อ ซึ่งได้ดำเนินการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยพิจารณาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Congruence หรือ IOC) และค่าความเที่ยง (Reliability)

2.5 แบบสอบถามความตระหนักรู้เรื่องความเป็นพลเมือง เป็นข้อคำถามแบบปลายปิด โดยลักษณะคำถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) กำหนดระดับคะแนนการปฏิบัติ 5 ระดับ จำนวน 20 ข้อ ซึ่งได้ดำเนินการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยพิจารณาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Congruence หรือ IOC) และค่าความเที่ยง (Reliability)

3. สมมติฐานการวิจัย

3.1 ความตระหนักรู้เรื่องความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักเรียนหลังจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยแนวคิดชุมชนแห่งการสืบเสาะทางปรัชญาร่วมกับวิธีสอนแบบอภิปรายสูงกว่าก่อนจัดกิจกรรม

3.2 ความตระหนักรู้เรื่องความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักเรียนกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมหลังจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยแนวคิดชุมชนแห่งการสืบเสาะทางปรัชญาร่วมกับวิธีสอนแบบอภิปราย

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ติดต่อขออนุญาตและขอความร่วมมือในการทำวิจัยจากผู้บริหารโรงเรียนวัดบางเต็

4.2 ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย ขั้นตอนการวิจัย การวัดและประเมินผลแก่หัวหน้าฝ่ายงานบริหารวิชาการ เพื่อร่วมกันกำหนดตารางเวลาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยแนวคิดชุมชนแห่งการสืบเสาะทางปรัชญาร่วมกับวิธีสอนแบบอภิปรายของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

4.3 ผู้วิจัยทดสอบความตระหนักรู้เรื่องความเป็นพลเมืองของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมด้วยแบบทดสอบวัดความตระหนักรู้เรื่องความเป็นพลเมืองก่อนการทดลอง (Pre-Test)

4.4 ดำเนินการจัดกิจกรรมตามชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยแนวคิดชุมชนแห่งการสืบเสาะทางปรัชญาร่วมกับวิธีสอนแบบอภิปรายไปทดลองใช้กับนักเรียนกลุ่มทดลอง เป็นเวลา 16 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 1 วัน วันละ 1 ชั่วโมง และดำเนินการจัดกิจกรรมตามชุดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปกติไปทดลองใช้กับนักเรียนกลุ่มควบคุม เป็นเวลา 16 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 1 วัน วันละ 1 ชั่วโมง

4.5 ผู้วิจัยทดสอบความตระหนักรู้เรื่องความเป็นพลเมืองของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมด้วยแบบทดสอบวัดความตระหนักรู้เรื่องความเป็นพลเมืองหลังการทดลอง (Post-Test) ซึ่งเป็นฉบับเดียวกันกับแบบทดสอบวัดความตระหนักรู้เรื่องความเป็นพลเมืองก่อนการทดลอง

4.6 ผู้วิจัยสัมภาษณ์เกี่ยวกับความตระหนักรู้เรื่องความเป็นพลเมืองด้วยแบบสัมภาษณ์ความตระหนักรู้เรื่องความเป็นพลเมืองเป็นรายบุคคล กำหนดกลุ่มทดลอง จำนวน 5 คน และกลุ่มควบคุม จำนวน 5 คนหลังการทดลอง โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย

4.7 ผู้วิจัยสอบถามความตระหนักรู้เรื่องความเป็นพลเมืองของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมหลังการทดลอง ด้วยแบบสอบถามความตระหนักรู้เรื่องความเป็นพลเมือง

4.8 นำผลการทดสอบความตระหนักรู้เรื่องความเป็นพลเมืองก่อนและหลังการทดลองของกลุ่มทดลองที่ทดสอบด้วยแบบทดสอบวัดความตระหนักรู้เรื่องความเป็นพลเมืองมาเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยด้วยการทดสอบค่าที (t-test) เพื่อทดสอบว่านักเรียนกลุ่มทดลองมีความตระหนักรู้เรื่องความเป็นพลเมืองระหว่างก่อนและหลังการทดลองมีความแตกต่างกันหรือไม่

4.9 นำผลการทดสอบความตระหนักรู้เรื่องความเป็นพลเมืองหลังการทดลองของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมาเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยด้วยการทดสอบค่าที (t-test) เพื่อทดสอบว่านักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีความตระหนักรู้เรื่องความเป็นพลเมืองแตกต่างกันหรือไม่

4.10 นำผลการสัมภาษณ์เกี่ยวกับความตระหนักรู้เรื่องความเป็นพลเมืองด้วยแบบสัมภาษณ์ความตระหนักรู้เรื่องความเป็นพลเมืองมาจัดเก็บอย่างเป็นระบบ จากนั้นจึงนำมาถอดเทปอย่างละเอียด แบบคำต่อคำ (Transcription of data) และวิเคราะห์ข้อมูล โดยทำการศึกษาข้อมูลเหล่านั้นอย่างละเอียด จับใจความหลัก จัดกลุ่มข้อมูลแต่ละประเภท พิจารณาเชื่อมโยงความเหมือนและแตกต่าง เพื่อนำเสนอข้อค้นพบทั้งหมดในรูปแบบความเรียง

4.11 นำผลการสอบถามด้วยแบบสอบถามความตระหนักรู้เรื่องความเป็นพลเมืองมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าสถิติ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อทดสอบว่านักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีความตระหนักรู้เรื่องความเป็นพลเมืองแตกต่างกันหรือไม่

ภาพที่ 1 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป (SPSS) โดยมีรายละเอียด ดังนี้

5.1 แบบทดสอบวัดความตระหนักรู้เรื่องความเป็นพลเมือง

5.1.1 เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยความตระหนักรู้เรื่องความเป็นพลเมือง ภายในกลุ่มทดลอง ก่อนการทดลองและหลังการทดลอง ด้วยการทดสอบค่าที (t-test) แบบ Paired sample test โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5.1.2 เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยความตระหนักรู้เรื่องความเป็นพลเมือง ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม หลังการทดลอง ด้วยการทดสอบค่าที (t-test) แบบ Independent test โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5.2 แบบสัมภาษณ์ความตระหนักรู้เรื่องความเป็นพลเมือง

หลังจากที่ผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์เสร็จสิ้นเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาจัดเก็บอย่างเป็นระบบ จากนั้นจึงนำมาถอดเทปอย่างละเอียด แบบคำต่อคำ (Transcription of data) และผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูล โดยทำการศึกษาข้อมูลเหล่านั้นอย่างละเอียด จับใจความหลัก จัดกลุ่มข้อมูลแต่ละประเภท พิจารณาเชื่อมโยงความเหมือนและแตกต่าง แล้วจึงนำเสนอข้อค้นพบทั้งหมดในรูปแบบความเรียง

5.3 แบบสอบถามความตระหนักรู้เรื่องความเป็นพลเมือง

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ วิเคราะห์ด้วยค่าสถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำหลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่ได้จากการศึกษาข้อมูล ตลอดจนกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดในการใช้แนวคิดชุมชนแห่งการสืบเสาะทางปรัชญาร่วมกับวิธีสอนแบบอภิปรายที่ผู้วิจัยสังเคราะห์ขึ้นมา ประกอบไปด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 สร้างสถานการณ์ชุมชน (Create community situation : C), ขั้นที่ 2 ชุมชนสืบเสาะ (Inquire by community : I), ขั้นที่ 3 ชุมชนขยายตัว (Expansion community : E), ขั้นที่ 4 สรุปแนวคิด (Concept summary : C) และ ขั้นที่ 5 ชุมชนสู่ตนเอง (Community to yourself : C) จากนั้นนำแนวคิดในการใช้แนวคิดชุมชนแห่งการสืบเสาะทางปรัชญาร่วมกับวิธีสอนแบบอภิปรายมาส่งเสริมความตระหนักรู้เรื่องความเป็นพลเมืองทั้ง 6 ด้านของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 กระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดในการใช้แนวคิดชุมชนแห่งการสืบเสาะทางปรัชญาร่วมกับวิธีสอนแบบอภิปราย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. ผลการเปรียบเทียบความตระหนักรู้เรื่องความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักเรียนก่อนและหลังจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยแนวคิดชุมชนแห่งการสืบเสาะทางปรัชญาร่วมกับวิธีสอนแบบอภิปราย

จากการทำแบบทดสอบวัดความตระหนักรู้เรื่องความเป็นพลเมือง พบว่า มีค่าเฉลี่ยความตระหนักรู้เรื่องความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักเรียนก่อนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยแนวคิดชุมชนแห่งการสืบเสาะทางปรัชญาร่วมกับวิธีสอนแบบอภิปราย เท่ากับ 41.38 และค่าเฉลี่ยความตระหนักรู้เรื่องความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักเรียนหลังจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยแนวคิดชุมชนแห่งการสืบเสาะทางปรัชญาร่วมกับวิธีสอนแบบอภิปราย เท่ากับ 51.50 พบว่า ค่าเฉลี่ยความตระหนักรู้เรื่องความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าค่าเฉลี่ยก่อนเรียน โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ด้วยแนวคิดชุมชนแห่งการสืบเสาะทางปรัชญาร่วมกับวิธีสอนแบบอภิปราย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ผลการเปรียบเทียบความตระหนักรู้เรื่องความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม หลังจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยแนวคิดชุมชนแห่งการสืบเสาะทางปรัชญาร่วมกับวิธีสอนแบบอภิปราย

จากการทำแบบทดสอบวัดความตระหนักรู้เรื่องความเป็นพลเมือง พบว่า มีค่าเฉลี่ยความตระหนักรู้เรื่องความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักเรียนกลุ่มทดลอง หลังจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยแนวคิดชุมชนแห่งการสืบเสาะทางปรัชญาร่วมกับวิธีสอนแบบอภิปราย เท่ากับ 51.50 และค่าเฉลี่ยความตระหนักรู้เรื่องความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักเรียนกลุ่มควบคุม หลังจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีสอนแบบปกติ เท่ากับ 45.04 พบว่า ค่าเฉลี่ยความตระหนักรู้เรื่องความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักเรียนกลุ่มทดลองสูงกว่าค่าเฉลี่ยของนักเรียนกลุ่มควบคุม หลังจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยแนวคิดชุมชนแห่งการสืบเสาะทางปรัชญาร่วมกับวิธีสอนแบบอภิปราย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากการสัมภาษณ์ความตระหนักรู้เรื่องความเป็นพลเมือง พบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ในกลุ่มทดลองทุกคนมีความตระหนักรู้เรื่องความเป็นพลเมืองที่ดี สามารถแก้ปัญหาให้กับตนเองได้ ไม่ละเมิดสิทธิผู้อื่น ตลอดจนไม่นั่งเฉยเมื่อเห็นผู้อื่นกระทำความผิด ไม่พยายามเปลี่ยนความคิดผู้อื่น รับฟังเหตุผลของผู้อื่น คำนึงถึงหลักความเสมอภาค ยึดการกระทำตามกติกา และกฎหมายที่กำหนดไว้ และมีความรับผิดชอบต่อสังคม รู้และเข้าใจผลลัพธ์ที่ตามมาต่อสังคม ในขณะที่ผู้ให้สัมภาษณ์ในกลุ่มควบคุมมีความตระหนักรู้เรื่องความเป็นพลเมืองไม่ดีเท่าที่ควร มักแก้ปัญหาให้กับตนเองโดยใช้วิธีที่ไม่ถูกต้องบ้าง ปฏิเสธความคิดหรือการกระทำของเพื่อนบ้าง โดยมองว่าเป็นสิ่งที่ผิด และไม่คิดจะถามหาเหตุผลของผู้อื่น และบางส่วนยังมองถึงความไม่เท่าเทียมกันระหว่างเพศอยู่ ไม่สามารถแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกติกาและกฎหมายได้ ไม่ยอมรับการกระทำที่ส่งผลเสียต่อสังคม แต่ไม่สามารถระบุผลลัพธ์ที่จะตามมาต่อสังคมได้

จากการทำแบบสอบถามความตระหนักรู้เรื่องความเป็นพลเมือง พบว่า ภาพรวมค่าเฉลี่ยคะแนนความตระหนักรู้เรื่องความเป็นพลเมืองที่ได้จากแบบสอบถามความตระหนักรู้เรื่องความเป็นพลเมืองของนักเรียนกลุ่มทดลองหลังจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยแนวคิดชุมชนแห่งการสืบเสาะทางปรัชญาร่วมกับวิธีสอนแบบอภิปราย มีคะแนนค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.67 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ .339 ร้อยละ 73.35 อยู่ในระดับมาก และคะแนนความตระหนักรู้เรื่องความเป็นพลเมืองของนักเรียนกลุ่มควบคุมหลังจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีสอนแบบปกติ มีคะแนนค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.63 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ .386 ร้อยละ 72.69 อยู่ในระดับมาก เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนความตระหนักรู้เรื่องความเป็นพลเมืองของนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม พบว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนความตระหนักรู้เรื่องความเป็นพลเมืองของนักเรียนกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม

อภิปรายผล

จากการทำแบบทดสอบวัดความตระหนักรู้เรื่องความเป็นพลเมืองของนักเรียน พบว่า มีผลการเปรียบเทียบความตระหนักรู้เรื่องความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักเรียนก่อนและหลังจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยแนวคิดชุมชน

แห่งการสืบเสาะทางปรัชญาร่วมกับวิธีสอนแบบอภิปราย พบว่า ความตระหนักรู้เรื่องความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยแนวคิดชุมชนแห่งการสืบเสาะทางปรัชญาร่วมกับวิธีสอนแบบอภิปราย หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้วิจัยได้จัดการเรียนรู้ด้วยแนวคิดชุมชนแห่งการสืบเสาะทางปรัชญาร่วมกับวิธีสอนแบบอภิปราย ซึ่งเป็นวิธีที่เน้นให้นักเรียนแสวงหาคำตอบร่วมกันเป็นกลุ่ม แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน จนนำไปสู่ข้อสรุปหรือข้อค้นพบด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของลิปแมน (Lipman, 2003) ที่กล่าวว่า การเรียนคือการสืบค้นและค้นคว้า โดยกระตุ้นนักเรียนด้วยปัญหาหรือคำถามเพื่อให้นักเรียนพยายามสืบค้นและค้นคว้าเกี่ยวกับปัญหาหรือคำถามนั้นร่วมกันเป็นกลุ่ม และเมื่อมีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับผู้อื่นจะช่วยขยายความรู้มากขึ้นจากประสบการณ์ของผู้อื่น อีกทั้งยังสามารถนำความเห็นของผู้อื่นที่ไม่เห็นด้วยกับเรามาตรวจสอบกับความคิดของตนเองได้ ตลอดจนสามารถทำให้เกิดการแก้ไขความถูกต้องด้วยตนเองได้ด้วย ซึ่งนับเป็นหัวใจสำคัญของแนวคิดชุมชนแห่งการสืบเสาะทางปรัชญา ดังนั้น นักเรียนจะเกิดการพัฒนาระบบการคิดอย่างเป็นระบบ คิดในหลายองค์ประกอบ ไม่ว่าจะเป็นการคิดวิพากษ์ที่อาศัยการใช้เหตุผลเป็นหลัก การคิดห้วงใยที่อาศัยความละเอียดอ่อนและความใส่ใจเป็นหลัก และการคิดสร้างสรรค์ที่มุ่งค้นหาแนวทางหรือวิธีการใหม่ๆ ในการแก้ปัญหา นับเป็นกระบวนการของแนวคิดชุมชนแห่งการสืบเสาะทางปรัชญาร่วมกับวิธีสอนแบบอภิปรายที่ส่งผลให้นักเรียนมีความตระหนักรู้เรื่องความเป็นพลเมืองสูงขึ้นกว่ากระบวนการอภิปรายเพียงอย่างเดียว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของปัทมศิริ ธีรานุรักษ์ (2544) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับผลของการใช้กระบวนการเรียนการสอนตามแนวการสอนชุมชนแห่งการสืบสอบเชิงปรัชญาที่มีต่อทักษะการคิดของเด็กชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 พบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนทักษะการคิดสูงกว่าก่อนการทดลอง และมีคะแนนเฉลี่ยทักษะการคิดสูงกว่ากลุ่มควบคุม หลังการทดลอง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Alivernini and Manganelli (2011) ที่ได้ทำการวิจัยในประเทศอิตาลีเกี่ยวกับการอภิปรายในชั้นเรียนที่มีลักษณะเสรีกับการมีความรู้ความเข้าใจของนักเรียนเกี่ยวกับพลเมืองและการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองมีความสัมพันธ์กันหรือไม่ ผลการวิจัย พบว่า นักเรียนจะมีความรู้ความเข้าใจด้านพลเมืองสูงหากบรรยากาศการอภิปรายในชั้นเรียนมีลักษณะเสรี

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังมีข้อสังเกตว่า 1) ในช่วงแรกของการจัดการเรียนรู้ นักเรียนมักไม่ค่อยกล้าแสดงความคิดเห็นของตนเอง แต่เมื่อใช้คำถามกระตุ้นนักเรียนมากขึ้น พร้อมทั้งให้กำลังใจในการแสดงความคิดเห็นของนักเรียน ไม่ตำหนิหรือทำให้นักเรียนรู้สึกอับอายในความคิดของตนเอง นักเรียนจึงมีความกล้าแสดงความคิดเห็นมากขึ้น ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นโดยไม่ละทิ้งหรือเพิกเฉยต่อความคิดเห็นที่ไม่ตรงกับตนเอง 2) นักเรียนมีความตั้งใจในการทำกิจกรรมอย่างดี ร่วมกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็นโดยปราศจากการใช้ความรุนแรงทั้งทางร่างกายและทางวาจา มีความเคารพซึ่งกันและกันมากขึ้น มีความสามัคคี และกระตือรือร้นทุกครั้งที่จะได้เข้ากลุ่มกับเพื่อนใหม่ๆ 3) นักเรียนสามารถเกิดความรู้ความเข้าใจ และความคิดใหม่ที่ได้จากการอภิปรายร่วมกัน รับฟังความคิดเห็นผู้อื่น แล้วนำมาตรวจสอบจนเกิดเป็นความคิดของตนเองได้อย่างดี

ผลการเปรียบเทียบความตระหนักรู้เรื่องความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม หลังจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยแนวคิดชุมชนแห่งการสืบเสาะทางปรัชญาร่วมกับวิธีสอนแบบอภิปราย พบว่า ความตระหนักรู้เรื่องความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักเรียนกลุ่มทดลองหลังจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยแนวคิดชุมชนแห่งการสืบเสาะทางปรัชญาร่วมกับวิธีสอนแบบอภิปราย สูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมหลังจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีสอนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ความตระหนักรู้จะเกิดจากการกระตุ้นความรู้สึกหรือความคิดต่อสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง จนทำให้บุคคลนั้นเกิดความตระหนักรู้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Good (1973, อ้างถึงใน ทิศนา ขัมมณี, 2564) ที่กล่าวว่า กระบวนการเกิดความตระหนักว่าเป็นผลมาจากกระบวนการทางปัญญา (Cognitive Process) กล่าวคือ เมื่อบุคคลได้รับการกระตุ้นจากสิ่งเร้า หรือรับสัมผัสสิ่งเร้าแล้ว จะเกิดความรู้เมื่อรับรู้ขั้นต่อไปก็จะเข้าใจในสิ่งเหล่านั้น คือ เกิดความคิดรวบยอดและนำไปสู่การเรียนรู้ คือ มีความรู้ในสิ่งนั้นและนำไปสู่การเกิดความคิดตระหนักในที่สุด ซึ่งความรู้และความตระหนักจะนำไปสู่การกระทำหรือการแสดงพฤติกรรมของบุคคลต่อสิ่งเร้าเหล่านั้น ดังนั้น นักเรียนในกลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยแนวคิดชุมชนแห่งการสืบเสาะทางปรัชญาร่วมกับวิธีสอนแบบอภิปราย จะได้ร่วมกันค้นคว้าหาข้อสรุปในประเด็นปัญหาต่างๆ ผ่านการอภิปราย ถกเถียงโต้แย้ง แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน โดยอยู่ภายใต้พื้นฐานการคิด 3 องค์ประกอบ คือ 1) การคิดวิพากษ์ เป็นการใช้เหตุผลประกอบความคิดให้มีความ

น่าเชื่อถือ 2) การคิดห่วยโย เป็นการเข้าใจและใส่ใจความคิด ความรู้สึกของผู้อื่น ไม่ยึดความเห็นตนเองเป็นหลัก และ 3) การคิดสร้างสรรค์ เป็นการหาวิธีหรือแนวทางใหม่ในการแก้ปัญหาต่างๆ ที่มีความเป็นไปได้ นอกจากนี้ นักเรียนยังได้เรียนรู้จากความคิดเห็นของผู้อื่นได้ และเกิดการแก้ไขความถูกต้องด้วยตนเอง (self-correcting) นั่นคือ การพบจุดบกพร่องทางความคิดของตนเองและแก้ไขจุดบกพร่องนั้นด้วยตนเอง โดยไม่มีการลอกเลียนความคิดของผู้อื่น นับเป็นหัวใจสำคัญของแนวคิดชุมชนแห่งการสืบเสาะทางปรัชญา ซึ่งจะแตกต่างจากวิธีสอนแบบอภิปรายเพียงอย่างเดียว เนื่องจากวิธีสอนแบบอภิปรายที่ใช้กับกลุ่มควบคุมจะเน้นเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันผ่านประเด็นต่างๆ เพื่อให้ได้ข้อสรุปของกลุ่มเพียงอย่างเดียว ดังนั้น จะเห็นว่าแนวคิดในการใช้แนวคิดชุมชนแห่งการสืบเสาะทางปรัชญานั้นเป็นตัวแปรหนึ่งที่ส่งผลต่อความตระหนักรู้เรื่องความเป็นพลเมืองของนักเรียน หากนักเรียนได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยแนวคิดในการใช้แนวคิดชุมชนแห่งการสืบเสาะทางปรัชญาร่วมกับวิธีสอนแบบอภิปรายที่ผู้วิจัยสังเคราะห์ขึ้น ครบทั้ง 5 ขั้นตอน จะทำให้นักเรียนเกิดความตระหนักรู้เรื่องความเป็นพลเมืองสูงขึ้นด้วย

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังพบว่า จากการตอบแบบสอบถามความตระหนักรู้เรื่องความเป็นพลเมือง ค่าเฉลี่ยของกลุ่มทดลอง คือ 3.67 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มทดลอง คือ .339 ร้อยละ 73.35 และค่าเฉลี่ยของกลุ่มควบคุม คือ 3.63 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มทดลอง คือ .386 ร้อยละ 72.69 จากข้อมูลดังกล่าว ทำให้เห็นว่าค่าเฉลี่ยแบบสอบถามวัดความตระหนักรู้เรื่องความเป็นพลเมือง มีความแตกต่างกันไม่มาก อาจเนื่องมาจากว่า ความตระหนักรู้จะเกิดขึ้นได้จำเป็นต้องอาศัยระยะเวลา ประสบการณ์ และสภาพแวดล้อมที่พบเจอ เมื่อเกิดความตระหนักรู้แล้ว จึงจะส่งผลต่อพฤติกรรมที่จะแสดงออกมา ดังคำกล่าวของ ประพล มลิทินจินดา (2542) ที่กล่าวไว้ว่า ความตระหนักรู้ หมายถึง การแสดงออกซึ่งความรู้สึก ความคิดเห็น ความสำนึก เป็นภาวะที่บุคคลเข้าใจและประเมินสถานการณ์ที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับตนเองได้ โดยอาศัยระยะเวลา เหตุการณ์ ประสบการณ์ หรือสภาพแวดล้อม เป็นปัจจัยทำให้คนเกิดความตระหนักรู้ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ค่าเฉลี่ยความตระหนักรู้เรื่องความเป็นพลเมืองรายด้าน พบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยด้านเคารพกติกาและกฎหมาย เท่ากับ 4.03 และกลุ่มควบคุม มีค่าเฉลี่ยด้านเคารพกติกาและกฎหมาย เท่ากับ 3.99 ซึ่งเป็นค่าเฉลี่ยรายด้านที่สูงที่สุดในแต่ละกลุ่ม อาจเนื่องมาจากนักเรียนถูกปลูกฝังเกี่ยวกับกฎ กติกาต่างๆภายในสถานศึกษา และภายในห้องเรียนอยู่เป็นประจำ จึงทำให้นักเรียนคุ้นชินและปฏิบัติตามในด้านเคารพกติกาและกฎหมายได้อย่างดี ในทางกลับกัน นักเรียนกลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยด้านอิสรภาพและพึ่งตนเองได้ เท่ากับ 3.31 และกลุ่มควบคุม มีค่าเฉลี่ยด้านอิสรภาพและพึ่งตนเองได้ เท่ากับ 3.40 ซึ่งเป็นค่าเฉลี่ยรายด้านที่ต่ำที่สุดในแต่ละกลุ่ม ผู้วิจัยวิเคราะห์สาเหตุ อาจเนื่องมาจากนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เป็นวัยที่ยังเล็ก จึงได้รับการดูแลเอาใจใส่จากผู้ปกครองอยู่ นักเรียนจึงยังไม่สามารถกระทำหรือตัดสินใจเรื่องต่างๆได้ด้วยตนเอง รับผิดชอบตนเองได้ยังไม่ดีเท่าที่ควร แต่หากนักเรียนได้รับการปลูกฝังและการสนับสนุนที่ดี นักเรียนก็สามารถเติบโตเป็นพลเมืองที่ดีของสังคมต่อไปได้

ในส่วนของข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์นักเรียนหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยแนวคิดชุมชนแห่งการสืบเสาะทางปรัชญาร่วมกับวิธีสอนแบบอภิปราย นักเรียนสะท้อนการแสดงออกถึงความตระหนักรู้เรื่องความเป็นพลเมือง ภายใต้การคิด 3 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) การคิดวิพากษ์ นักเรียนสะท้อนผ่านการตอบคำถามอย่างมีเหตุผล มีหลักการ สามารถบอกเหตุผลเพื่อสนับสนุนความคิดหรือคำตอบของตนเองได้อย่างดี ผู้วิจัยจึงสามารถสรุปได้ว่า นักเรียนในกลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยแนวคิดชุมชนแห่งการสืบเสาะทางปรัชญาร่วมกับวิธีสอนแบบอภิปราย จะสามารถตอบคำถามโดยใช้เหตุผลได้อย่างดีและเหมาะสมกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีสอนแบบปกติ นักเรียนกลุ่มทดลองสามารถตัดสินใจในประเด็นคำถามได้อย่างมีหลักการ, 2) การคิดห่วยโย นักเรียนสะท้อนผ่านการตอบคำถามโดยคำนึงถึงความรู้สึกของบุคคลในสถานการณ์ได้ โดยไม่ได้นึกถึงความรู้สึกของตนเองเป็นหลักเท่านั้น ผู้วิจัยจึงสามารถสรุปได้ว่า นักเรียนในกลุ่มทดลองจะสามารถเข้าใจและยอมรับความรู้สึกของผู้อื่นได้ดีกว่ากลุ่มควบคุม และ 3) การคิดสร้างสรรค์ นักเรียนสะท้อนผ่านการตอบคำถามโดยสามารถยกตัวอย่างวิธีการแก้ปัญหาในสถานการณ์ต่างๆได้อย่างสร้างสรรค์หลากหลาย และไม่มีการใช้ความรุนแรง ผู้วิจัยจึงสามารถสรุปได้ว่า นักเรียนในกลุ่มทดลองจะสามารถคิดหาทางแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างสร้างสรรค์และเหมาะสมได้ดีกว่ากลุ่มควบคุม จะเห็นว่า การตอบคำถามของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยแนวคิดชุมชนแห่งการสืบเสาะทางปรัชญาร่วมกับวิธีสอนแบบอภิปราย จะใช้องค์ประกอบการคิดตาม

แนวคิดชุมชนแห่งการสืบเสาะทางปรัชญาทั้ง 3 องค์ประกอบด้วย นั่นคือ การคิดวิพากษ์ การคิดห่วยโย และการคิดสร้างสรรค์ ยกตัวอย่างเช่น นักเรียนกลุ่มทดลองคนหนึ่งได้ตอบคำถามเกี่ยวกับความรู้สึกที่ได้เห็นเพื่อนทิ้งขยะไม่ลงถังว่า “หนูรู้สึกไม่ดี เพราะเพื่อนทำให้บริเวณนั้นสกปรก และจะตักเตือนเพื่อนและช่วยเพื่อนเก็บด้วย” จะเห็นว่านักเรียนสามารถคิดวิพากษ์โดยใช้เหตุผลสนับสนุนความรู้สึกของตนเองได้ สามารถคิดสร้างสรรค์ได้ โดยหาทางแก้ปัญหาด้วยตนเอง นั่นคือ ไปตักเตือนเพื่อนให้เก็บขยะ ตลอดจนสามารถคิดห่วยโยได้ โดยเข้าใจความรู้สึกของเพื่อนที่ต้องเก็บขยะ จึงตัดสินใจที่จะช่วยเพื่อนเก็บ ในขณะที่นักเรียนกลุ่มทดลองจะตอบเพียงว่า “รู้สึกไม่ดีเลย เหมือนเราไม่ดูแลพื้นที่สาธารณะ ถ้าคนอื่นมาเห็นจะมองว่ามันไม่สะอาดเลย” เป็นต้น นอกจากนี้ นักเรียนกลุ่มทดลองสามารถยกตัวอย่างและอธิบายให้ผู้อื่นเข้าใจได้อย่างชัดเจน โดยไม่ขัดแย้งกับความคิดของตนเอง เช่น นักเรียนกลุ่มทดลองคนหนึ่งได้ตอบคำถามเกี่ยวกับความเท่าเทียมกันของเพศชายและเพศหญิงว่า “เท่าเทียมกันครับ เพราะทุกคนสามารถประกอบอาชีพได้ ช่วยบ้านเมืองได้ และเป็นนายกาได้เหมือนกัน” ในขณะที่นักเรียนกลุ่มควบคุมตอบเพียงว่า “ชายกับหญิงมีความเท่าเทียมกัน” เมื่อให้ยกตัวอย่าง นักเรียนไม่สามารถยกตัวอย่างได้ ผู้วิจัยจึงยกสถานการณ์ตัวอย่างว่า ผู้หญิงสามารถแต่งหน้าได้ แล้วผู้ชายสามารถแต่งหน้าด้วยได้ไหม นักเรียนกลุ่มควบคุมตอบว่า “ทำไม่ได้ ผู้ชายที่แต่งหน้ามันผิด เพราะเขาไม่ใช่ผู้หญิง” จากข้อมูลการสัมภาษณ์ดังกล่าว ผู้วิจัยจึงวิเคราะห์ได้ว่า นักเรียนในกลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยแนวคิดชุมชนแห่งการสืบเสาะทางปรัชญาร่วมกับวิธีสอนแบบอภิปราย จะสามารถสรุปความคิดของตนเองได้อย่างชัดเจน ตอบคำถามโดยผ่านกระบวนการคิดที่ใช้เหตุผล คิดถึงผู้อื่น และหาแนวทางการแก้ไขปัญหาที่เป็นไปได้และสร้างสรรค์ โดยปราศจากการใช้ความรุนแรงทั้งปวง อีกทั้งยังคำนึงถึงหลักความเป็นพลเมืองได้อย่างดีอีกด้วย

องค์ความรู้ใหม่

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดชุมชนแห่งการสืบเสาะทางปรัชญา โดยศึกษาเกี่ยวกับความหมาย องค์ประกอบ ลักษณะ บทบาทครู และการประเมินผลจากเอกสาร ตำรา บทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งศึกษาวิธีสอนแบบอภิปราย โดยศึกษาเกี่ยวกับความหมาย จุดมุ่งหมาย องค์ประกอบ ประเภท ขั้นตอนวิธีสอน ข้อดีและข้อจำกัดจากเอกสาร ตำรา บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากนั้นผู้วิจัยได้สังเคราะห์แนวคิดชุมชนแห่งการสืบเสาะทางปรัชญาและวิธีสอนแบบอภิปรายมาเป็นฐานในสร้างกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดชุมชนแห่งการสืบเสาะทางปรัชญาร่วมกับวิธีสอนแบบอภิปราย ดังนี้

ภาพที่ 3 แนวคิดชุมชนแห่งการสืบเสาะทางปรัชญาร่วมกับวิธีสอนแบบอภิปราย

จากภาพที่ 3 แนวคิดชุมชนแห่งการสืบเสาะทางปรัชญาร่วมกับวิธีสอนแบบอภิปรายที่ผู้วิจัยสังเคราะห์ขึ้น ประกอบไปด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นที่ 1 สร้างสถานการณ์ชุมชน (Create community situation : C) ครูจะกระตุ้นให้นักเรียนสนใจและเห็นความสำคัญของประเด็นปัญหาที่จะร่วมกันอภิปรายในครั้งนั้น เช่น การสนทนาเกี่ยวกับประสบการณ์ การดูเรื่องสั้น การพิจารณาภาพต่างๆ เป็นต้น รวมทั้งกำหนดบทบาทของนักเรียนและครูในการอภิปรายครั้งนี้ โดยนักเรียนสามารถอภิปรายแสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนประสบการณ์ในกลุ่มของตนเองได้อย่างอิสระ ใช้เหตุผลในการแสดงความคิดเห็น รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และคิดหาทางแก้ปัญหาอย่างหลากหลาย ในขณะที่ครูเป็นเพียงผู้อำนวยความสะดวกในการอภิปราย ตรวจสอบการใช้เหตุผลของนักเรียน ควบคุมทิศทางการอภิปรายให้อยู่ในขอบเขตประเด็นที่อภิปราย ฝึกให้นักเรียนเคารพและยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นและสามารถสร้างความคิดของตนเอง ตลอดจนการเป็นแบบอย่างที่ดีในการอภิปราย

ขั้นที่ 2 ชุมชนสืบเสาะ (Inquire by community : I) นักเรียนร่วมกันค้นคว้าหาข้อสรุปในประเด็นปัญหาต่างๆ ผ่านการอภิปราย ถกเถียงโต้แย้ง แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน โดยอยู่ภายใต้พื้นฐานการคิด 3 องค์ประกอบ คือ 1) การคิดวิพากษ์ เป็นการใช้เหตุผลประกอบความคิดให้มีความน่าเชื่อถือ 2) การคิดห้วงโย เป็นการเข้าใจและใส่ใจความคิดความรู้สึกของผู้อื่น ไม่ยึดความเห็นตนเองเป็นหลัก และ 3) การคิดสร้างสรรค์ เป็นการหาวิธีหรือแนวทางใหม่ในการแก้ปัญหาต่างๆ ที่มีความเป็นไปได้

ขั้นที่ 3 ชุมชนขยายตัว (Expansion community : E) นักเรียนจะนำข้อสรุปของกลุ่มที่ได้จากการอภิปรายนำเสนอต่อเพื่อนกลุ่มอื่น ซึ่งนักเรียนทุกคนต้องร่วมกันพิจารณาความคิดเห็นของเพื่อน ตรวจสอบความคิดของกันและกัน สามารถถกเถียง อภิปราย แลกเปลี่ยนมุมมองความคิดเห็นกันเพิ่มเติมได้โดยปราศจากอคติ ดังนั้น นักเรียนจะสามารถเรียนรู้จากความคิดเห็นของผู้อื่นได้ และเกิดการแก้ไขความถูกต้องด้วยตนเอง (self-correcting) นั่นคือ การพบจุดบกพร่องทางความคิดของตนเองและแก้ไขจุดบกพร่องนั้นด้วยตนเอง โดยไม่มีการลอกเลียนความคิดของผู้อื่น ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของแนวคิดชุมชนแห่งการสืบเสาะทางปรัชญา ข้อสรุปที่ได้จึงอาจมีการเปลี่ยนแปลงได้เสมอตามบริบทและสถานการณ์ที่นำไปใช้

ขั้นที่ 4 สรุปแนวคิด (Concept summary : C) ครูเชื่อมโยงประเด็นการอภิปรายกับเนื้อหาสาระของบทเรียนที่ต้องการให้นักเรียนเรียนรู้ เพื่อให้นักเรียนเกิดความคิดรวบยอดหรือสาระสำคัญของบทเรียนนั้นๆ รวมทั้งการนำข้อสรุปหรือวิธีแก้ปัญหาที่ได้จากการอภิปรายไปปฏิบัติได้จริง ซึ่งข้อสรุปที่ได้จึงอาจมีการเปลี่ยนแปลงได้เสมอตามบริบทและสถานการณ์ที่นำไปใช้

ขั้นที่ 5 ชุมชนสู่ตนเอง (Community to yourself : C) ครูและนักเรียนร่วมกันประเมินการอภิปรายตามแนวคิดชุมชนแห่งการสืบเสาะทางปรัชญาร่วมกับวิธีสอนแบบอภิปรายในครั้งนี้ว่ามีข้อดี มีอุปสรรคใดเกิดขึ้นบ้าง มีข้อเสนอแนะอย่างไร เช่น เพื่อนบางคนไม่แสดงความคิดเห็นเลย เป็นต้น เพื่อนำข้อมูลไปปรับปรุงในการเรียนรู้ครั้งต่อไป รวมทั้งให้นักเรียนประเมินความก้าวหน้าของตนเองลงในสมุดบันทึกหรือแบบบันทึกที่ครูกำหนดได้ เพื่อให้นักเรียนมองเห็นการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับกระบวนการคิด พฤติกรรมต่างๆ ของตนเองเมื่อการจัดกิจกรรมสิ้นสุดลง

ทั้งนี้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยแนวคิดชุมชนแห่งการสืบเสาะทางปรัชญาร่วมกับวิธีสอนแบบอภิปรายทำให้ความตระหนักรู้เรื่องความเป็นพลเมืองของนักเรียนกลุ่มทดลองสูงขึ้น ปัจจัยสำคัญที่ทำให้นักเรียนกลุ่มทดลองมีความตระหนักรู้เรื่องความเป็นพลเมืองสูงกว่ากลุ่มควบคุม คือ นักเรียนในกลุ่มทดลองจะได้ฝึกแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อนๆ ภายใต้การคิดทั้ง 3 องค์ประกอบ คือ การคิดวิพากษ์ การคิดห้วงโย และการคิดสร้างสรรค์ เพื่อให้ได้ข้อสรุปในการแก้ปัญหา ร่วมกัน ทำให้นักเรียนเกิดการวิเคราะห์อย่างเป็นเหตุเป็นผล คิดอย่างรอบด้าน จนทำให้ค้นพบข้อสรุปด้วยตนเอง ซึ่งจะแตกต่างจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบอภิปรายเพียงอย่างเดียว เพราะวิธีสอนแบบอภิปรายจะเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระจนนำไปสู่ข้อสรุปของกลุ่ม ไม่ได้สนับสนุนการคิดทั้ง 3 องค์ประกอบ จึงทำให้นักเรียนไม่ได้คิดในมุมมองต่างๆ ส่งผลให้คะแนนความตระหนักรู้เรื่องความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักเรียนกลุ่มทดลองหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และสูงกว่ากลุ่มควบคุม

สรุปผลการวิจัย

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยได้พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ด้วยแนวคิดชุมชนแห่งการสืบเสาะทางปรัชญาร่วมกับวิธีสอนแบบอภิปรายเพื่อส่งเสริมความตระหนักรู้เรื่องความเป็นพลเมืองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่า กิจกรรมที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วย 16 กิจกรรม ใช้ เวลาสอน 16 ชั่วโมง และวัดความตระหนักรู้เรื่องความเป็นพลเมืองของนักเรียนด้วยแบบทดสอบ จำนวน 20 ข้อ แบบสอบถาม จำนวน 20 ข้อ และแบบสัมภาษณ์ จำนวน 10 ข้อ ครอบคลุมความเป็นพลเมืองทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ ด้านอิสรภาพและพึ่งตนเองได้ ด้านเคารพสิทธิผู้อื่น ด้านเคารพความแตกต่าง ด้านเคารพหลักความเสมอภาค ด้านเคารพกติกาและกฎหมาย และด้านความรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งสามารถส่งเสริมความตระหนักรู้เรื่องความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย โดยผ่านการคิดทั้ง 3 องค์ประกอบ คือ การคิดวิพากษ์ การคิดห่วยโย และการคิดสร้างสรรค์ ส่งผลให้นักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยแนวคิดชุมชนแห่งการสืบเสาะทางปรัชญาร่วมกับวิธีสอนแบบอภิปรายมีความตระหนักรู้เรื่องความเป็นพลเมืองที่สูงขึ้น อันจะส่งผลต่อกระบวนการคิดของนักเรียนและนำไปสู่การแสดงออกหรือปฏิบัติตนที่ถูกต้องเหมาะสมตามระบอบประชาธิปไตย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยแนวคิดชุมชนแห่งการสืบเสาะทางปรัชญาร่วมกับวิธีสอนแบบอภิปราย นักเรียนต้องเป็นผู้อภิปราย แลกเปลี่ยนความรู้ภายในกลุ่ม หากนักเรียนไม่แสดงความคิดเห็น ผู้สอนอาจใช้คำถามกระตุ้นนักเรียนเป็นรายบุคคล โดยยกตัวอย่างเรื่องใกล้ตัวของนักเรียน พร้อมทั้งให้กำลังใจนักเรียนเพื่อให้นักเรียนมีความกล้าที่จะแสดงความคิดเห็นมากขึ้น

1.2 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยแนวคิดชุมชนแห่งการสืบเสาะทางปรัชญาร่วมกับวิธีสอนแบบอภิปราย มีหลายขั้นตอนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และค่อนข้างใช้เวลานานในการอภิปราย ผู้สอนควรมีการกำกับเวลาให้เกิดความกระชับ เพื่อให้จัดการเรียนการสอนทันภายในเวลาที่กำหนด

1.3 นำแนวทางไปจัดทำกิจกรรมการเรียนรู้ในรายวิชาเพิ่มเติมการป้องกันทุจริต หรือ รายวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมในระดับชั้นอื่น หรือ บริบทโรงเรียนอื่นๆ ต่อไป

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ศึกษาเกี่ยวกับแนวคิดชุมชนแห่งการสืบเสาะทางปรัชญาร่วมกับวิธีสอนแบบอภิปราย กับตัวแปรอื่นๆ

2.2 นำแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยแนวคิดชุมชนแห่งการสืบเสาะทางปรัชญาร่วมกับวิธีสอนแบบอภิปราย ไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ในระดับชั้นอื่นหรือกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นๆ ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ดรณศักดิ์ ตติยะลาภะ, ภัคคัต กัลยาณมิตร และ เอก ศรีเชลียง. (2560). การศึกษาสร้างตัวแบบสภาพพลเมืองจังหวัดปทุมธานีสู่ความเข้มแข็งประชาธิปไตยไทย. *วารสารวิจัยและพัฒนา วไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 12(1), 231-245.
- ทิตนา แคมมณี. (2564). *ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*. กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประพล มลิทินจินดา. (2542). *ความตระหนักในปัญหาสิ่งแวดล้อมของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเพชรบุรี*. (ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์).
- ปัทมศิริ ธีรานุรักษ์. (2544). *ผลของการใช้กระบวนการเรียนการสอนตามแนวการสอนแบบชุมชนแห่งการสืบเสาะเชิงปรัชญาที่มีต่อทักษะการคิดของเด็กระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1*. (ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).
- ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์. (2562). *ครูไทยต้องเปลี่ยนจุดเน้น จากเนื้อหาวิชา สู่ทักษะ “การคิด” สิ่งสำคัญของการสอนในศตวรรษที่ 21*. สืบค้น 2 มิถุนายน 2563. จาก <https://educathai.com/knowledge/articles/65>.

- สถาบันนโยบายการศึกษา. (2551). รายงานการสัมมนาเชิงปฏิบัติการ เรื่อง วัฒนธรรมพลเมือง. สืบค้น 15 มกราคม 2563. จาก <http://www.fpps.or.th/news.php?detail=n1227937604.news>.
- สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน. (2563). เปิดอุปสรรคการทำงานของครูไทย. สืบค้น 2 มิถุนายน 2563. จาก <https://www.isranews.org/component/content/article/18823-เปิดอุปสรรคการทำงานของครูไทย.html>.
- สิริเพ็ญ พิริยจิตรกรกิจ. (2562). *Philosophy For Children* เด็กคิดไม่ได้หรือผู้ใหญ่ไม่ยอมให้คิด. สืบค้น 30 พฤษภาคม 2563. จาก <https://prachatai.com/journal/2019/08/84021>.
- Alivernini, F., & Manganello, S. (2011). Is there a relationship between openness in classroom discussion and students' knowledge in civic and citizenship education?. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 15, 3441-3445.
- Lipman, M. (2003). *Thinking in education*. Cambridge: Cambridge university press.

